

Vampyren

– fra monster til idol

Viktoría Kessler

Høgskolen i **Hedmark**

Avdeling for økonomi og ledelsesfag

Viktoria Berger Kessler

Bacheloroppgave

Vampyren – fra monster til idol

The vampire – from monster to idol

Digital Medieproduksjon

2015

Samtykker til utlån hos høyskolebiblioteket JA NEI

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA NEI

SAMMENDRAG

I denne oppgaven skal jeg svare på problemstillingen om hvordan representasjonen av vampyren har forandret seg i audiovisuelle medier siden 2000-tallet. For å besvare dette har jeg valgt ut tre forskjellige audiovisuelle medier som presenterer vampyren i sin fortelling. Casene jeg skal analysere er tv-serien *Buffy the Vampire Slayer*, filmen *Twilight* og webserien *Carmilla*. Fokuset i denne oppgaven er å sammenligne disse for å finne ut hvordan representasjonen av vampyren i audiovisuelle medier har forandret seg siden 2000-tallet. Jeg har koblet dem opp mot eldre vampyrlitteratur, andre filmer og serier, men på grunn av begrenset plass ble hovedfokuset de tre tidligere nevnte casene. Jeg sammenligner blant annet kostymer, egenskaper, seksualitet, genre og motivasjon.

ABSTRACT

In this dissertation I will answer the question about how the representation of the vampire has changed in audiovisual media since the 2000s. To answer this, I have selected three different audiovisual media stories with vampires in them. The cases are the television series *Buffy the Vampire Slayer*, the movie *Twilight* and webseries *Carmilla*. The focus of this study is to compare these to find out how the representation of the vampire changed since the 2000s. I also compare them to older vampire literature, and other films and series, but because of the limited space my main focus is of the three aforementioned. Some of the things that I compare are costumes, characteristics, sexuality, genre and motivation.

FORORD

Denne bacheloroppgaven er skrevet som avsluttende del av studiet Digital medieproduksjon ved Høgskolen i Hedmark avdeling Rena. Mitt studium har inneholdt en god miks av teoretisk og praktisk, og siden jeg skal studere videre falt det naturlig å skrive en teoretisk bacheloroppgave. Tidligere emner som *Film og fjernsyn*, og *Medier og samfunn* har vært et godt grunnlag for å klare å skrive denne oppgaven.

Jeg vil takke min fantastiske veileder Gry Rustad for all hjelp og støtte. Jeg vil også takke studieansvarlig Anne K. Johansen for at jeg har fått lov til å gå min egen vei under studiet, noe som også reflekteres i denne oppgaven.

INNHold

Sammendrag	4
Abstract	4
Forord	5
Innledning	7
Hva er en vampyr?	8
Hvorfor blod?	8
Case	9
Buffy the Vampire Slayer	9
Spike	11
Twilight	11
Edward	13
Carmilla webserie	13
Carmilla	15
Kapittel 1 Historisk Gjennomgang	16
Litterære vampyrer	16
Carmilla	16
Dracula	17
Varney the vampire	18
Vampyren i audiovisuelle medier	19
Kapittel 2 Analyse	21
Genre	21
Vampyreren	22
Vampyrenes egenskaper	24
Den gode og onde vampyren	26
Mise-en-scène	27
Buffy the Vampire Slayer	27
Twilight	27
Carmilla	28
Kostymer	29
Fra skurk til helt	30
Konklusjon og avslutning	31
Kilder og litteraturhenvisninger	32

INNLEDNING

Problemstilling: Hvordan har representasjonen av vampyren forandret seg i audiovisuelle medier siden 2000-tallet?

Jeg skal begrense oppgaven med en tekstanalyse av representasjonen av vampyren i tv-serien *Buffy the Vampire Slayer*, filmen *Twilight* og webserien *Carmilla*. Jeg har valgt ut disse da de er tre forskjellige medier og strekker seg fra 1997 til 2014. Andre vampyrer i audiovisuelle medier vil selvsagt bli nevnt og sammenlignet med, men på grunn av oppgavens omfang må jeg begrense innholdet.

For å svare på problemstillingen skal jeg skrive kort om vampyren i tidligere medier og sammenligne hvordan den moderne vampyren forholder seg til sine forgjengere. Jeg har brukt boken *Vampyr! Blodsugende lik i litteratur og tradisjon* av Arnfinn Pettersen som grunnlag for den historiske gjennomgangen. Der skiller han mellom den tradisjonelle vampyren og den litterære, og jeg legger til det tredje skille; den audiovisuelle. Jeg har valgt å ta med den historiske gjennomgangen da mine caser både er basert og viker fra tidligere vampyrhistorier. Dette er for å enklere sammenligne og forstå hvordan representasjonen av vampyren har utviklet seg over tid. Jeg har begrenset analysen tidsmessig på grunn av plassmangel. For å analysere representasjonen var den beste metoden tekstanalyse. Dette fordi analysen går direkte på det estetiske og virkemidlene brukt i de audiovisuelle mediene for å fremstille vampyren.

Pettersen skriver at mange av de karakteristiske trekkene vi i dag forbinder med den klassiske vampyren har sitt opphav i litteraturen.¹ Stiltrekk som den lange sorte kappen, tåke og flaggermus har ingen tilknytning til den tradisjonelle vampyren. Vampyren har kommet en lang vei fra et råttent lik til et glitrende ungpikoidol. Jeg skal fokusere på forandringen som har skjedd siden 2000-tallet, men har først en historisk gjennomgang for å vise hvor vampyren kommer fra, og hva den har blitt.

¹ Side 120

HVA ER EN VAMPYR?

En vampyr kan som oftest defineres som en menneskelignende skapning, eller et levende lik, som drikker blod. Etter å ha lest Pettersens *Vampyr!* er det tydelig at vampyren alltid har vært en gjenganger i fortellingene. I gamle sagn og myter, religiøse tekster og overtro har det alltid eksistert en form for en bloddrikkende skapning. Den overnaturlige skapningen har i moderne tid blitt en populærkulturell stereotypi ifølge Pettersen. Vampyren er en omskiftelig karakter som fornyer og former seg etter tiden og hva publikum ønsker å bli underholdt av. Dagens vampyr er allikevel basert på mange av egenskapene til de store litterære vampyrskikkelsene fra 1800-tallet som *Dracula* og *Carmilla*.

HVORFOR BLOD?

BLOOD IS LIFE, LACK-BRAIN. WHY DO YOU THINK WE EAT IT?
IT'S WHAT KEEPS YOU GOING. MAKES YOU WARM. MAKES
YOU HARD. MAKES YOU OTHER THAN DEAD. (WHEDON, 2001)

I episode 22, sesong 5 av *Buffy the Vampire Slayer* (1997 – 2003) er dette svaret vampyren Spike gir når noen spør hvorfor det alltid er blod involvert i de store onde, mystiske hendelsene. Den 3. Mosebok tar også opp blod som tema og sier at man ikke må spise blod av noen skapning, fordi blod er liv. De som spiser blod skal støtes ut av samfunnet. Dette er interessant da de fleste litterære vampyrer føler seg utenfor samfunnet på en eller annen måte. I tv-serien *Moonlight* (2007 – 2008) lever vampyrene kun av blod, og da hovedkarakteren Mick blir dødelig for en kort periode fråtser han med mat. Dette fikk han til å føle seg menneskelig igjen, og det å være menneskelig er en form for å være akseptert av samfunnet. De fleste tradisjonelle, litterære og audiovisuelle vampyrer trenger blod for å overleve. Dette er en grunnleggende egenskap for definisjonen av vampyr.

I moderne tid har det kommet flere og flere «vegetariske» vampyrer som velger å livnære seg av blod fra dyr istedenfor mennesker. Filmer som *Kiss of the Damned* (2012) og serien *True Blood* (2008-2014) går enda lengre enn dyreblod, og viser at de kan leve av kunstig blod. Dette er et grep for å ufarliggjøre vampyren slik at de kan leve i harmoni med mennesker som i *True Blood*. Dette er selvfølgelig en del av hovedkonflikten da det finnes vampyrer som ikke ønsker å drepe, men ikke klarer å styre sin lyst etter menneskeblod. Samtidig finnes det brutale vampyrer som ikke får dårlig samvittighet av å drepe. Blod er

derfor på mange måter en metafor for liv, da vampyrene må ta et liv for å leve selv. Edward fra *Twilight* (2008) og Stefan fra *The Vampire Diaries* (2009 -) er eksempler på vampyrer som kjemper mot fristelsen av menneskeblod. I *The Vampire Diaries* er menneskeblod ofte avhengighetsskapende og de som drikker det blir nærmest narkomane. Dette er i likhet med serien *Being Human* (2008- 2013) som viser at vampyrer som har drukket menneskeblod oppfører seg beruset og får sterke abstinenser dersom de prøver å slutte. I *Buffy* er det bare vampyrene med en sjel som ikke ønsker å drikke menneskeblod, resten av vampyrene dreper fordi det er deres natur. Volden i serier som *Buffy* reflekterer virkelighetens nyhetsbilde som er preget av drap og vold. Siden representasjonen av vampyren har endret seg er ikke dagens vampyrer like blodlystne som før. Vampyren har blitt romantisert og fått heltestatus. Hvorfor dette har skjedd skal ikke jeg prøve å finne ut av i denne oppgaven, men jeg skal finne ut hvordan.

CASE

I denne delen av oppgaven skal jeg presentere mine tre utvalgte caser. Dette gjør jeg allerede nå for å skape grunnlaget for analysen som kommer senere. I den historiske gjennomgangen i kapittel 1 referer jeg også til casene, så det er viktig å presentere dem før det. Jeg skal kort forklare hva de forskjellige historiene går utpå og hvilke vampyrer jeg skal fokusere på. Her skal jeg også skrive kort om annen relevant informasjon jeg trenger for å kunne analysere forskjellene i representasjonen av vampyren senere i oppgaven.

BUFFY THE VAMPIRE SLAYER

I 1992 kom filmen *Buffy the Vampire Slayer* med taglinen «She knows a sucker when she sees one». I 1997 kom den første sesongen av den kritikerroste serien med samme navn. Serien pågikk frem til 2003 og fortsatte i tegneserie-format. Karakteren Angel fikk sin egen spin-off serie oppkalt etter seg, der mange av karakterene fra moderserien opptrådte.

Vampyrene i serien er fienden til vår protagonist. De må utryddes for å beskytte menneskene og det er Buffy sin jobb som den utvalgte vampyrjeger. Hun er ingen pike i nød, og redder verden flere ganger. Skaperen av *Buffy* Joss Whedon har utalt at ideen bak serien startet med at han ville ha en helt som sto i kontrast til skrekkgenren.² Han tok den typiske lille blonde jenta som alltid døde i en mørk bakgate og gjorde henne til en helt som ikke bare

² DVD kommentar *Welcome to the Hellmouth*

kunne forsvare seg selv, men også hele verden. Buffy ble med dette sjokkelementet som skulle sprengte forventningene at den blonde, tynne tenåringsjenta var offeret. Hun er en heltinne med vittige kommentarer, styrke og karakter. Buffy er på mange måter et feministisk ikon, men volden som blir påført henne uten hennes samtykke kan sees på som et overgrep. De utvalgte vampyrjegerne får sin styrke fra et demonhjerte. Det var en gruppe stammemenn kjent som Skyggemennene, som fanget en ung jente og infiserte henne med hjertet og sjelen til en ren demon. Dette gjorde at hun fikk superstyrke, helbredende krefter og alle andre egenskaper hun trenger for å slåss mot vampyrer og demoner. Når Buffy finner ut av hvordan vampyrjegerne ble til, blir hun forbannet, og sier at Skyggemennene krenket jenta og fikk henne til å drepe fordi de var svake og patetiske. I seriens siste sesong aktiverer Buffy, ved hjelp av venninnen Willow sine magiske krefter, alle potensielle vampyrjegere i hele verden. Dette er for å bekjempe «den første ondskap» som eksisterte før mennesker og demoner.

Det har alltid blitt fortalt til Buffy at det er hennes plikt å utrydde vampyrene. Når hun dør blir en annen vampyrjeger født. Etter at Buffy var død i en lengre periode, trodde hun at hun var i himmelen og at hun endelig fikk hvile. Hennes kamp var over, helt til Scooby-gjengen gjenopplevde henne for å redde verden atter engang.

Kendra fikk sine vampyrjegerkrefter etter at Buffy var død en kort periode etter et slag mot den onde «The Master», lederen av vampyrene. Sammen kjempet de mot sesongens antagonister: vampyrene Spike og Drusilla, som jobbet sammen med den da sjelløse Angel. Buffy har et romantisk forhold til vampyren Angel. Han er i de fleste sesongene av serien den eneste vampyren som har fått tilbake sjelen sin. Han kan derfor anses som en snill vampyr. Den ene gangen de har sex, opplever Angel ekte lykke, noe som gjør at han mister sjelen sin igjen. Derfor kan man kanskje si at Angel er sin egen fiende da han aldri kan oppleve ren lykke. En del av forbannelsen er at Angel mister sjelen sin ved ekte lykke. Han ble forbannet da han drepte en romani jente og klanen hennes ville at Angel skulle lide med samvittigheten over alle han hadde drept i løpet av sin lange tid som blodtørstig morder. Angel er på mange måter en karakter som viser selve forandringen fra de eldre litterære skrekkvampyrene, til dagens kjærlighetsvampyrer som helter. Angel fikk også sin egen spin-off serie etter at skaperne av Buffy så hvor populær karakteren var. Angel er derfor en av de tidligste vampyrene som både var helt og hovedperson på TV.

Angel og Spike har alltid vært rivaler, men forholdet deres er nært. Jowett skriver i boken *Sex and the Slayer* at deres funksjon som vampyrer er å skape en uklar moralsk grense

mellom det å være et monster og det å være menneskelig.³ Når Angel mistet sjelen prøvde han, Spike og Drusilla å påkalle demonen Acatla. Kendra ble drept av Drusilla i en kamp for å stoppe dette og den rebelske Faith overtok hennes krefter. Faith jobber både for heltene og skurkene i løpet av serien og viser med dette at Buffy har et valg.

SPIKE

Spike gjør sin første opptreden i episoden *School Hard*.⁴ Den første gangen vi ser han er ansiktet hans i «vamp-face» med rynkete nese, hoggtenner og gule øyne. Det første han forteller om seg selv er at han var på Woodstock-festivalen, drepte en hippie og ble høy av blodet. Spike spør de andre vampyrene hvem han må drepe for å ha det gøy i Sunnydale. Deretter forteller han at han liker å drepe vampyrjegere og har drept flere. Drusilla kommer inn i rommet og han får øyeblikkelig tilbake sitt menneskelige ansikt. Han viser bekymring og omtanke for henne. Vi får da et innblikk i deres forvridde kjærlighetsforhold. Han erklærer at han skal drepe Buffy og hakke henne opp i små biter, og blir med dette introdusert som den klassiske skurken. Spike gjennomgår en enorm karakterutvikling. Han får etter hvert mer skjermtid. Til tross for hans morderiske tendenser får han flere fans da han har mange vittige kommentarer. Etter hvert får han en chips i hodet som gjør at han ikke kan skade mennesker, og blir med i Scooby-gjengen. Han går tilslutt aktivt inn for å få tilbake sjelen sin.

TWILIGHT

Twilight ble filmet i USA og er basert på boken med samme navn av Stephanie Meyer. Det er den første filmen av en serie på fem. Filmen er regissert av Catherine Hardwicke, mest kjent for filmene *Thirteen* (2003) og *Red Riding Hood* (2001) i følge IMDb. Filmen handler om tenåringsjenta Bella Swan som flytter hjem til faren i den oppdiktete byen Forks. Hun begynner på den lokale skolen og får raskt venner. Hun finner klassekameraten Edward Cullen interessant, men det ser ut til at han avskyr henne. Han er den eneste single av en gruppe fosterbarn som dater hverandre.

Vi får flere tilbakeblikk i løpet av filmen og bruken av disse virker tilfeldig. Elleve minutter inn i filmen har Bella biologi for første gang på den nye skolen. Edward lukter henne da hun står foran en vifte og det ser ut som han har luktet noe motbydelig. Bella bekrefter denne oppfattelsen med å lukte på sitt eget hår. Hun setter seg så ved siden av han og de

³ Side 144

⁴ Sesong 2, episode 3

veksler ubekvemme blikk. Han løper ut av rommet idet klokka ringer ut. To og et halvt minutt senere får vi tilbakeblikk av Edward sine grimaser mot Bella. Dette er etter hun har snakket med moren sin i en ironisk tone om hvordan alle er så imøtekomne. 21 minutter inn i filmen redder Edward Bella fra å bli påkjørt. Han får kjeft av familien sin fordi hans superstyrke og raskhet kunne ha avslørt dem som vampyrer. Vi får ikke vite at de er vampyrer, men at de er bekymret for at Bella skal finne ut av hemmeligheten deres. Fire minutter senere får vi et tilbakeblikk av scenen med bilen, som bekrefter at Bella ikke har tenkt til å gi seg, slik som Edward sa. Tilbakeblikkene kommer veldig tett etter at hendelsen først har vist og bruken er nok mer for å bekrefte sammenhenger enn å minne publikum på hva som har skjedd.

Edward virker som en truende karakter i første del av filmen. Han sier at ingen vil tro Bella hvis hun forteller hvordan han reddet henne fra å bli påkjørt. Han blir sint når hun faller og nekter henne å sitte i samme skolebuss som familien hans. Den aggressive og kontrollerende oppførselen legger opp til at Edward er en av de vampyrene vi ser i diverse scener, uten å se ansiktet deres. Dette viser seg å være James, Victoria og Laurent som dreper mennesker og blir filmens antagonister.

I en scene der Bella blir spurt ut på skoledansen av en klassekamerat, er kameraet bare fokusert på Edward i bakgrunnen, mens gutten som spør er blurry og plassert fremst i bildet. Edward stirrer på Bella. Dette markerer starten av Bella sin forelskelse.

Boken *Introduksjon til FILM* forteller at den dramatiske strukturen starter med anslaget, så konfliktopptrapping, klimaks og til slutt en løsning.⁵ *Twilight* følger denne strukturen nøye. Filmen følger Bella sitt narrativ og vi blir kjent med Edward på lik linje med hennes karakter. Dette gjør at vi først er usikker på hva som er annerledes med han. Vi får etter hvert flere hint til han er en vampyr. Usikkerheten stiger på om han er en klassisk slem vampyr i likhet til de i *Buffy*, eller om han er den store kjærligheten som Bella ønsker seg. Det viser seg at han er den perfekte gutten: han er kjekk, rik, ikke menneskedrepende og evig ung.

Filmen er satt til 2000-tallet, dette vises med teknologi og klær. Cullen familien kjører dyre biler og bor i en moderne arkitekttegnet bolig. De andre vampyrene i filmen er ikke like stilige og har klær som var på moten i varierende tider. Kostymer skal jeg snakke mer om i analysen.

⁵ Side 99

EDWARD

Edward er en introspektiv karakter uten andre personlige egenskaper enn at han er en vampyr og beskrevet som attraktiv. Han valgte ikke selv å bli en vampyr og ser på det som en fordømmelse i likhet med resten av Cullen familien. Han vil derfor ikke gå med på Bella sitt ønske om å få leve evig sammen som vampyrer. Edward er evig ung, vakker og rik. Hvorfor han velger å repetere High School gjentatte ganger er ikke avklart i filmen.

CARMILLA WEBSERIE

Den nyeste adaptasjonen av Le Fanu sin klassiske novelle er webserien *Carmilla*. Første episode kom ut 19. August 2014 på YouTube kanalen *VerveGirl*. Serien er kanadisk og er sponset av tampongmerket U by Kotex. En episode varer mellom 1,49 minutter og 7,51 minutter.⁶ Det har kommet en sesong på 36 episoder og det er i tillegg laget en julespesial for julen 2014.⁷

Serien handler om Laura som er en student ved Silas Universitet. Romkameraten hennes, Betty, forsvinner og Carmilla tar over plassen hennes. Laura lager en videologg, eller vlog som det kalles på YouTube, for faget Journalistikk 101: Introduksjon til etterforskende rapportering. Skolen er ikke helt som Laura hadde tenkt seg, da fadderuka besto av geiteofring og en selvbevisst bibliotek katalog. Serien etablerer raskt fantasyelementer og har fokus på komedie. Serien har to lesbiske hovedkarakterer. Laura og Carmilla ender opp som et par og føyer seg inn i rekken med *Buffy* og *Twilight* om å ha et romantisk forhold mellom et menneske og en vampyr.

Julespesialen *The Gingerbread Affair* er den eneste episoden med forskjellige kameravinkler og utsnitt. Episoden begynner som en vanlig vlog der Laura snakker til kameraet, men går over til full kvalitet, flere vinkler uten POV idet Fru Claus kommer og ødelegger signalene til Lauras webkamera. Handlingen foregår på en gammel diner etter at de har flyktet fra Silas Universitet. De har en rasende pøbelflokk etter seg etter at Carmilla prøvde å bite ordføreren. Hun klager på at en jul uten å drepe folk er kjedelig. Jeg skal derimot fokusere på de regulære episodene, og hvordan Carmilla er representert i dem.

⁶ Sesong 1, episode 4 og 36.

⁷ Sesong 1, episode 37

Hennes onde vampyrbror Will er med i seks episoder og viser ikke samme empatien for mennesker som Carmilla gjør. Han kveler sin bestevenn Kirsch for å ofre han til moren deres. Dette er fordi Carmilla beskytter Laura som var den som egentlig skulle ofres.

Carmilla kommuniserer aktivt med seerne sine på sosiale medier og i tillegg til episodene på YouTube legger de ut hva som skjer i livene til karakterene via en egen Tumblr blogg.⁸ I tillegg har alle hovedkarakterene sine egne Twitter og Tumblr kontoer. Dette tverrmediale opplegget gir en spennende opplevelse for blodfans da historien utvikler seg på flere plattformer, og virker derfor mer troverdig å leve seg inn i. Dette skaper også mer hype rundt serien da karakterene oppfører seg som ekte mennesker på sosiale media ifølge Pettersen i *På tværs af medierne*.⁹ Dette spiller også opp under at serien er laget som vlog til Laura. Denne måten å kommunisere med publikummet sitt skaper forventinger til neste episode. Den aller viktigste effekten av denne kommunikasjonsmåten er at publikum blir stadig påmint om serien, selv om det er pause mellom sesongene. Ved å stadig dukke opp på publikumets Facebook, Twitter og Tumblr blir ikke serien glemt. Når det kommer en ny sesong har dette vært godt markedsført via sosiale medier. Dette er en billig og effektiv måte å reklamere på.

Serieskaper og manusforfatter Jordan Hall har sagt til AfterEllen at serien er et kjærlighetsbrev til *Buffy*, *Veronica Mars*, *Lovecraft*, Neil Gaiman, *The Lizzie Bennet Diaries* og *Welcome to Nightvale* sammen med alt annet Hall beundrer for postmoderne ironi og rik humor. I likhet med *The Lizzie Bennet Diaries* er *Carmilla* filmet i vlog-stil og det er protagonisten Laura som er den narrative bloggeren.

Serien er filmet tilsynelatende gjennom webkameraet til Laura og karakterene snakker direkte til kameraet. Det er derimot Laura som gjør det narrative og forteller seerne hva som har skjedd offscreen. Hele serien, unntatt juleepisoden, har derfor samme utsnitt. Det benyttes ofte av effekten hurtigspoling istedenfor klipping. Dette er for å få med mest mulig informasjon på de få minuttene en episode varer og samtidig få følelsen at vi ser inn på rommet til Laura og romkameraten.

⁸ <http://carmillaseries.tumblr.com/>

⁹ Side 201

CARMILLA

Carmilla flytter inn med Laura i episode 2, sesong 1. Hun kommer inn uten å banke, sier hei og slenger sakene sine på sengen til den forsvunne Betty. Hun lukker heller ikke døren, noe som tyder på at hun er en nonchalant karakter. Laura spør hvem hun er og Carmilla svarer: «Jeg er din nye romkamerat, elskling». Carmilla er dermed flørtende fra første scene. Det er ingenting som tyder på at Carmilla er en vampyr fra starten av. I neste episode, som fortsetter fra forrige, ser vi Carmilla sette på høy rockemusikk og forsyner seg av de andres drikke. Hun stjeler også penger fra Betty sin veske. Laura sier i sin vlog at Betty er erstattet med romkameraten fra helvete.

KAPITTEL 1 HISTORISK GJENNOMGANG

I dette kapitlet skal jeg skrive om noen av de første litterære vampyrene og en kort gjennomgang av vampyren i audiovisuelle medier frem til 2000-tallet. Jeg har valgt å inkludere dette da det setter mine tre caser i et historisk perspektiv. Dette gjør at jeg kan vise hvordan representasjonen har forandret seg siden da. Dette er særlig interessant i forhold til webserien *Carmilla* som er basert på novellen med samme navn som ble publisert på 1800-tallet. *Buffy* og *Carmilla* referer til eldre litterære og audiovisuelle vampyrer ved flere anledninger.

LITTERÆRE VAMPYRER

Vampyren begynte å innta litteraturen på 1800-tallet med karakterer som Carmilla, Dracula og Varney. De har mange elementer fra den tradisjonelle vampyren, men også dagens vampyrer har elementer fra de litterære. Representasjonen av vampyren forandrer seg, men har alltid det grunnleggende i bunn: de er levende døde som lever på blod. Det er derfor viktig å nevne de tre store litterære vampyrene i min oppgave, slik at jeg kan vise hva som har forandret seg og hva som er likt i representasjonen. Dette er særlig viktig i forhold til min siste case, webserien *Carmilla*, som er en adaptasjon av Le Fanu sin novelle med samme navn.

CARMILLA

Carmilla ble skrevet av Joseph Sheridan Le Fanu og regnes som en av de tidligste litterære vampyrene. Melton skriver videre at den ble først publisert i 1872 som en novelle i boken *In a Glass Darkly* og er derfor eldre enn Bram Stokers *Dracula* som kom ut i 1897. Novellens narrativ og heltinne er unge Laura som bor med sin far i Styria, Østerrike. Carmilla viser seg for 6 år gamle Laura i begynnelsen av historien. Laura sovner i armene hennes, men våkner av at hun blir bitt i brystet. Carmilla kommer tilbake 13 år senere som en gjest ved slottet de bor på. Laura og Carmilla utvikler et nært forhold og Laura føler en sterk tiltrekning til Carmilla.

Carmilla har blitt adaptert mange ganger. I 1931 kom filmen *Vampyr* av danske Carl Th. Dreyer ut. I 1961 kom den franske filmen *Et Mourir de Plaisir* ut og oppfølgeren *La Maldicion of the Karnstein* kom året etter.

DRACULA

Dracula (1897) er en roman skrevet av Bram Stoker. Historien handler om Jonathan Harper som reiser til Transilvania for å hjelpe Grev Dracula med å kjøpe et hus i London. Dracula virker som en merkelig mann, men siden han er adelig får han Harper sin respekt.

Romanen har på mange måter satt standarden av vampyrrepresentasjonen. Ifølge Bing og Bringsværds etterord i den første norske oversettelsen av romanen (1974) ble *Dracula* en øyeblikkelig suksess.¹⁰ Karakteren er en av de mest kjente vampyrskikkelsene, og har mange ganger blitt adaptert og parodiert. Romanen er skrevet som en sammensetting av nedtegnelser, dagbokinnlegg, brev og avisutklipp. Dette gjør at historien fremstår som ekte og mer troverdig. Webserien *Carmilla* bruker en moderne variant av dagboken og er filmet som en videodagbok.

Williamson skriver i boken *The Lure of the Vampire at Dracula* er en fortelling skrevet for heteroseksuelle menn, på grunn av at Dracula sine ofre hovedsak var kvinner.¹¹ Fremstillingen av han som biter ofret i nakken er en intim og inntrengende handling. Kvinners sårbare nakke og en vampyrs lange tenner som penetrerer huden er ofte forbundet med sensualitet og sex. Boken *Carmilla*, som ble publisert før *Dracula*, har også mange seksuelle undertoner. I motsetningen til *Dracula* er det homofile tendenser mellom vampyren Carmilla og hennes offer Laura. Den seksuelle spenningen og romantiseringen av forholdet mellom menneske og vampyr, er et sentralt kontinuerlig tema i vampyr-genren. Mennesket er i hovedsak kvinnelig i et slikt forhold. Dette har ikke forandret seg i de tre casene jeg har sett på.

¹⁰ Side 395

¹¹ Side 7

VARNEY THE VAMPIRE

James Malcolm Rymer skrev hoveddelen av føljetongpublikasjonen *Varney the Vampire*, også kalt *the Feast of Blood*. Sir Francis Varney var den første litterære vampyren med hoggtenner. Melton skriver at *Varney the Vampire* ble utgitt i 237 kapitler av varierende kvalitet fra 1845 til 1847.¹² Etter at alle kapitlene var utgitt, ble de samlet til en roman. Historien var ment for å sjokkere og underholde, skriver Pettersen i boken *Vampyr! Blodsugende lik i litteratur og tradisjon*.

Karakteren Varney fikk man vite lite om før slutten av føljetongpublikasjonen. Patos og melodrama drev historien fremover, uten å gi noen dybde i hvem tittelkarakteren er som person før slutten. Dette gjør at det blir vanskelig å ha empati for Varney og det blir vanskelig å rettferdiggjøre handlingene hans. Han blir den klassiske skurken uten større dybde som karakter og er ment for å skremme og underholde. Den overfladiske skildringen av Varney bygger også opp under at føljetongpublikasjonen var ment som lettselgelig underholdning og ikke hadde større litterære ambisjoner. I begynnelsen er Varney et rent monster uten patos, men utvikler mot slutten mer komplekse karaktertrekk, blant annet å vise følelser.

Varney tåler sollys uten problemer, noe moderne vampyrer ofte har et problem med. Han kan gå lenge uten å drikke blod og er i tillegg supersterk. Superstyrke er også noe vampyrene i mine tre caser besitter. I følge Pettersen minner Varney mer om en forfyllet engelsk landadelsmann enn en mystisk og mektig overmenneskelig skapning som Lord Ruthven i Polidori sin novelle *The Vampyre* (1819).¹³ Denne forandringen i representasjonen av vampyren på et spenn av 26 år reflekter godt hvordan vampyren alltid er i en form for metamorfose.

¹² Side 590 og 747-750

¹³ Side 65

Vampyren har aldri vært et statisk, arkaisk symbol, men et symbol som fornyer seg med tiden og reflekterer samfunnet. *Le Manoir du Diable* (1896) er regnet som en av verdens første skrekkfilmer og presenterer oss for det vi i dag forbinder med den klassiske vampyren. Selv om det ikke skjer noen bloddriking i *Le Manoir du Diable* og filmen er ment for å presentere djevelen, ikke en vampyr, ser vi klare trekk til hva som kom til å bli brukt som filmatiske virkemidler for å fremstille vampyren.

Den største forskjellen mellom den moderne og den tradisjonelle vampyren er fremstillingen av dens estetikk. Pettersen skriver at den tradisjonelle vampyren som oftest var ikledd fillete likskjorter og var møkkete og blodige. De var oppblåste etter sin død og hadde lange negler og uflidd hår. Denne beskrivelsen kommer antageligvis fra at man gravde opp lik man mistenkte for å være vampyrer for å observere dem. Oppblåsthet kommer av at det utvikles metangass i tarmene, negler og hår virker til å ha vokst da huden trekker seg tilbake på grunn av dehydrering.¹⁴

For at vampyren skal være like aktuell i dag som den var i 1922 med *Nosferatu* må den tilpasses etter hva publikum ønsker seg. Perez skriver i sin artikkel at *Nosferatu* var mer en symbolsk representasjon av hva publikum fryktet, enn en egen karakter med dybde og motivasjon. *Nosferatu* ble fremstilt med dyrelignende klør til negler og to utstikkende fortenner som kan assosieres med rottetenner. Han hadde et marfanoid utseende, noe som fikk han til å ligne på et vandrende skjelett.

Når boken *Dracula* kom ut i 1897 var Grev Dracula en sær og ekkel mann, men adelig og med mye makt. Dracula hadde et helt annet utseende enn den tradisjonelle vampyren. I 1931 ble det spilt inn to *Dracula* filmer parallelt, en amerikansk og en spansk versjon. I den amerikanske hadde Bela Lugosi tittelrollen. Han fremstilte greven som en mektig og seksuell mann. Van Helsing, filmens helt, bleknet i forhold. Dracula skiller seg fra *Nosferatu* med sin forførende og høflige fremtoning. Han er herskkelig, mektig og fremtredende i motsetning til *Nosferatu* som lusker i skyggene.

Lugosi var en ungarsk-amerikansk skuespiller og hadde en sterk ungarsk dialekt når han snakket. Det er derfor dagens vampyrer ofte har en øst-europeisk dialekt, som for eksempel Dracula i *Buffy*-episoden «*Buffy vs Dracula*».¹⁵ *Buffys* Dracula skilte seg ut fra seriens andre vampyrer da han kunne forandre seg til blant annet tåke, en ulv og en

¹⁴ Side 131

¹⁵ Sesong 5, episode 1

flaggermus. At Dracula hadde disse egenskapene ble forklart bort som sigøystertriks. Dracula hadde i tillegg en hypnotiserende tiltrekningskraft. Draculas tre bruder fra den originale Stoker novellen var også med i episoden. Dette er et eksempel på direkte referanser til en av de originale litterære vampyrene som serier som *Buffy* og *Carmilla* baserer seg på. Williamson skriver i *The Lure of the Vampire* at Lugosi fikk haugevis med fanmail etter å ha spilt Dracula.¹⁶ Størsteparten av fanposten kom fra kvinner som utrykte sympati for vampyren.

Ifølge et intervju med NRK sier at Pettersen at Anne Rice startet trenden med vampyren som en helt istedenfor skurk med i sine bøker. Vi ser derimot at allerede med Lugosi begynte idoliseringen av vampyren. De utallige filmatiseringene av Dracula har gjort at karakteren i dag er kjent i en helt annen form enn slik Stoker skrev. I *The Scars of Dracula* (1970) spiller Christopher Lee den onde greven. Han har blodskutte øyne, kan forandre seg til en flaggermus, og er ikledd den ikoniske svarte kappen med rødt fôr. Lee har hatt rollen som Dracula i ti filmer.

Dracula har blitt mer menneskelig og vakker med tiden, i likhet med representasjonen av vampyren selv. *Dracula Untold* (2014) er den nyeste tolkningen av Stokers karakter, og viker bort fra så å si alt fra den originale romanen. Filmen handler om hvordan Dracula ble til. Filmplakaten minner mer om en Batman-film enn det publikum forventer seg av den kjente vampyren. Filmen er et godt eksempel på hvordan vampyren har blitt penere og mer heroisk gjennom tidene.

¹⁶ Side 53

KAPITTEL 2 ANALYSE

I dette kapittelet skal jeg sammenligne representasjonen av vampyren i mine tre caser. Dette skal jeg gjøre ved å studere genre og stil. Jeg har valgt mine tre caser fordi de strekker seg fra 1997 til 2014 og passer derfor som analyseobjekter. Jeg har også valgt disse tre da det er tre forskjellige medier: tv-serie, film og webserie. Dette er interessant å se på i forhold til uttrykk og representasjon. De tre casene tilhører også tre ulike gener, noe som påvirker representasjonen av vampyren.

GENRE

Gripsrud definerer genre som en kode for hvilke tegn som sammen kombinerer en tekst og det er hvordan disse tegnene er kombinert som definerer filmens genre i semiotisk sammenheng.¹⁷ *Twilight* har en typisk setting for en ungdomsromansefilm. En vakker, men sjenert, jente flytter fra byen til et lite tettsted. Jenta blir forelsket i en gutt, konflikten blir introdusert, heltinnen prøver å løse konflikten, og konflikten blir tilslutt oppløst. Tvisten i *Twilight* er at Edward ikke er skolens fotballspiller, men en snill vampyr.

Genren, eller sjangeren, er en avtale mellom publikum og avsender. Thomas Schatz skriver i *The Structural Influence: New Directions in Film Genre Study* at sjangerkonseptet som et filmatisk system må sees som en funksjon. Det er innholdet som er viktig, som sammen med uttrykket definerer genren. Sjanger i Hollywood-filmindustrien blir brukt for å beskrive stilen i filmen til publikum, slik at de vet hva de kan forvente seg. Det er en merkelapp som både definerer filmen og holder den tilbake. Det er sterke normer for hva som gjør at en film hører til en sjanger, og disse normene har utviklet og forandret seg med tiden. Studioet som har produsert filmen har gitt regien store begrensninger og rammebetingelser.

Genre er derfor utrolig viktig å undersøke i min oppgave, da representasjonen av vampyren tilpasses genren den er skrevet inn i. Det påvirker blant annet estetikk, motivasjon og dialog. Dette skal jeg se nærmere på her i analysen.

¹⁷ Side 130

VAMPYRGENREN

Vampyrgegenre var før en underkategori av skrekkgegenre. Disse filmene bygde på en «de mot oss» mentalitet, der vampyren var skurken. I dag spiller vampyren i alle genrer, fra komedier som *What We Do in the Shadows* (2014) til science fiction filmer som *Underworld* (2003). Vampyrene har ikke lenger bare rollen som skurk, men har blitt menneskeligjort ved å være studenter, leger, musikere og mer. I serien *Being Human* prøver hovedpersonen Mitchell å holde på hans menneskelighet ved å jobbe som portvakt ved ett sykehus. Jobben hans gir han også mulighet til å forsyne seg av blodbanken.

Twilight hører til gegenre romantisk fantasy drama. Det er en modernetid kjærlighetshistorie mellom ett menneske og en vampyr. Vampyren stammer fra folklore og er det sterkeste tegnet for at dette hører til fantasy gegenre. Edward viser Bella den ekstraordinære verden der myter viser seg å være delvis sanne og hun vil gjerne bli en del av hans magiske verden. Han ser i likhet med Louis fra filmen *Interview with the Vampire: The Vampire Chronicles* (1994) vampyrtilværelsen som en forbannelse. Han vil derfor ikke gjøre Bella om til en vampyr slik at de kan leve lykkelig i all evighet sammen, selv om dette er hennes ønske. Vampyrisme er som en sykdom i følge Edward, men han er på mange måter alt mange drømmer om. Det udødelige kjekke supermennesket som til og med glitrer i solen. Alt dette får Edward til å se på seg selv som et monster, mens dette er egenskaper som Bella elsker ved han. Hun er veldig intens i etterforskningen av hva han er som gjør han så spesiell. Hun viser stor interesse og affekt overfor Edward og presser han til å innrømme hva han er, selv om det er hun som må ytre ordet vampyr.

I en dramafilm er ofte rollefiguren i konflikt med seg selv eller samfunnet og dette appellerer til karakteren Edward. Han sier at Bella er den store kjærligheten han alltid har ventet på, men han må kjempe mot seg selv for å unngå fristelsen til å drepe henne da blodet hennes lukter så godt. *Twilight* er en dramatisk film med noen actionscener som skiller seg kraftig ut og som ikke bygger opp under plottet. Eksempel på dette er baseballscenen omtrent en time og nitten minutter inn i filmen. Dette er en lang oppvisning av egenskapene til vampyrfamilien og øker Bellas ønsker enda mer å være en av dem.

I boken *Introduksjon til FILM: Historie, teori og analyse* står det at melodramaet ikke lenger er å betrakte som en egen filmgegenre, men det som danner grunnlaget for mainstreamfilmen.¹⁸ Melodramaet skulle appellere til unge seere som vil se emosjonelle kjærlighetshistorier. Målgruppen til *Twilight* er tenåringsjenter og protagonisten Bella skal

¹⁸ Side 101

appellere til dem. Filmen viser at Bella ikke har noen spesielle egenskaper eller hobbyer, slik at flere i publikum kan identifisere seg med karakteren. Bella forteller i voiceover hvordan hun anser det å flytte til faren et offer for at moren skal ha det fint i sitt nye ekteskap. Det virker som om alle vil være venner med henne på den nye skolen og hun blir blant annet bedt på ball. Dette er hun ikke interessert i, da hun bare har øyne for den mystiske Edward. *Twilight* har alle verdiene til melodramaet og har etter den store salgssuksessen blitt å regne som en mainstreamfilm. Den treffer mange, da karakterene har så liten dybde at mange forskjellige kan tillegge dem egenskaper de selv gjenkjenner seg i.

Buffy the Vampire Slayer faller under genren actiondrama, da serien er full av actionsekvenser, fart og vold, men bruker melodramaet som byggestein. Serien viser Buffy som sloss med vampyrer og andre monstre og hvordan hun gang på gang redder verden sammen med vennene hennes i Scooby-gjengen. Serien utforsker mange andre genre og har for eksempel en hel musikal episode kalt *Once More, with Feeling*.¹⁹

Carmilla er en komedie med mange spøker og popkulturelle referanser. Serien referer blant annet til *Twilight* flere ganger. I episode 16, *Best Laid Plans*, ser vi Laura leser *Dracula* og *the Vampire Lestat* med stor interesse. Hun leser så *Twilight*, himler med øynene, og kaster boken vekk. Senere i episode 21, *Strategic Planning*, ser Carmilla på vampyrfilmer på pc-en til LaFontaine, mens hun er bundet fast til en stol. Hun kommer med utsagn som «Dette er nesten like ille som den glitrende tufsen» og «Popkultur har så mye å svare for». Det første utsagnet er en klar henvisning til Edward og det viser seg at Carmilla ikke har mye til overs for hvordan *Twilight* representerer vampyren. Hun skylder deretter på at popkulturen har ødelagt mye av ryktet til vampyren og at det er helt urealistisk at de ikke biter mennesker. Mot slutten av episoden kommer hun seg fri og biter Laura siden hun holdt henne fanget og gjorde henne sint.

Mye av handlingen i *Carmilla* er overdrevet for komisk effekt. Spesialeffektene som den sorte røyken og de redigerte fotografiene er amatørmessig utført. Dette er laget for å lette på stemningen og kan ikke skyldes på dårlig produksjon. Historien om hvordan Carmilla ble en vampyr er utført som et dukketeater av Laura, mens Carmilla er et gissel og utfører en lang monolog. Scenen har ingen klipp, som er vanlig for serien, og vi ser på dukketeatret som fra publikum foran en teaterscene.

¹⁹ Sesong 6, episode 7

I likhet med vampyrene fra filmen *Interview with the Vampire* tåler heller ikke *Buffy* vampyrer solen. Hvor fort de tar fyr varierer fra sekunder til minutter og de kan overleve i dagslys ved å skjule seg under tykke stoffstykker. De kan også kjøre i dagslys hvis de soter vinduene som karakteren Spike gjør. Vampyrene i *Buffy* er demoner som inntar døde menneskekropper og blir en hybrid av menneske og demon. Dette gjør at andre demoner ser ned på vampyrene. Om en vampyr får tilbake sjelen sin, som de mistet da de døde, er de fortsatt en vampyr. Deres menneskelige samvittighet slår derimot inn og gjør at den demoniske oppførselen blir temmet. Rent hypotetisk fungerer bare dette dersom vampyren var et godt menneske før sin død.

Serier som *Moonlight* og *Being Human* forteller at solen bare stikker litt og er ubehagelig, men det går helt fint å være ute om dagen. *Twilight* tar vampyrer i solen i en ekstrem ny retning med sin glinsende diamanthud. Vampyrene i *Twilight* har også mange fellestrekk med de i *Interview with the Vampire*. For å unngå å skade mennesker har både Louis og Cullen familien tatt det moralske valget å bare drikke dyreblod. Louis bryter derimot dette løftet til seg selv ganske fort. Begge filmene vil gjøre vampyren til en empatisk skikkelse som velger å være snille. De to vampyrene i *Buffy* som fremstår som delvis empatiske på grunn av at de har fått tilbake sin sjel, har to veldig forskjellige uttrykk. Angel fikk sin sjel returnert til han som en forbannelse. Dette var så han kunne lide over å vite alt det grusomme han hadde gjort i sitt lange liv som en brutal, nådeløs vampyr. *Buffy* forbinder sjel med samvittighet og empati, mens i *Twilight* og *Carmilla* er dette et valg man tar.

Carmilla drikker blod ut av melkekartonger og vi har aldri sett henne drepe noen eller noe. Siden serien bare filmes fra et statisk kamera i rommet, får vi aldri sett hva som skjer utenfor. Dette gjør at vi hører mye om egenskapene til Carmilla, som at hun kan forandre seg til en stor katt, men seerne får aldri sett dette direkte i serien, men vi får sett at hun hopper mot den onde Fru Claus i *The Gingerbread Affair* og Laura som roper «drep henne for jul». Vi hører da offscreen en kattelignede knurring og lyden av kjøtt som flerrer og gråt. Hun dreper Fru Claus for å redde livet til vennene og kjæresten sin. Vi får senere vite at Carmilla har revet ut organene til Fru Claus. Dette er det mest dramatiske og voldeligste som har skjedd og komedien viker litt unna i Julespesialen. I serien for øvrig er det mye mindre vold, flere vitser og Carmilla ufarliggjøres ved at handlingen bare foregår inne på rommet. Hun blir ikke representert som den store, farlige vampyren hun egentlig er. Hennes storslagne heldedåder og fortid som lokkemat for moren blir bare omtalt, noe som gjør at det komiske

uttrykket er høyere enn action-delen i serien. Dette gjør at webserien holder seg innenfor komedie genren, men samtidig fører handlingen videre via dialog.

Edward, som i likhet med Carmilla er på heltesiden, vises det visuelt at han jakter på dyr. Dette klippet er en sekvens under Bellas barndomsvenn Jacob sin fortelling om hvordan klanen hans og Cullen familien ikke går overens. Dette er et frempek på neste film, som viser at Jacob sin klan er varulver og det er derfor Cullen familien er deres naturlige fiender.

Carmilla kan pyrokinese, har superstyrke og kan transformere seg til en stor, svart katt. Superstyrke er en egenskap både *Twilight* og *Buffy* vampyrene har til felles. Hun kan også transportere seg via en svart røyksky. Dracula i *Buffy* kan også røykskytrikset i motsetning til resten av vampyrene i *Buffy*, men det er forklart bort som sigøynetriks.

I *Buffy* får vampyrene gule øyne, rynkete ansikt og lange hoggtenner når de skal angripe. Dette kalles «vamp-face» og kan minne om en sint ulv. Det er ikke uvanlig at sultne eller sinte vampyrer får annerledes øyenfarge. I *Twilight* skiftes fargen fra gulbrun til rød når de har gått for lenge uten å drikke blod. I *Being Human* blir hele øyet svart når de blir sinte og de får lange hoggtenner. *Carmilla* har et statisk heltotalt utsnitt av rommet til Laura og Carmilla, så vi får aldri nærbilder av øynene, men det er ikke nevnt at de skifter farge.

Mye av informasjonen rundt egenskapene til vampyrene i *Carmilla* får vi via dialog. Vi har for eksempel fått vite at vampyrer får menstruasjon. Dette vil tyde på at de har puls, noe som er en motsetning til alle tidligere nevnte eksempler av vampyrhistorier. De har tatt opp dette temaet da serien er produsert av et tampongmerke.

Religiøse symboler virker avstøtende på vampyrene i flere historier. I *Being Human* tåler ikke yngre vampyrer dem, mens Mitchell sin kjærlighet for sin venn George gjør at han takler hans Davidstjerne-halskjede. I *Twilight* er ikke dette et tema, mens i *Buffy* er det et fundamentalt poeng. Halskjedet til Buffy, som er formet som et sølvkors, har blitt ikonisk, og er også med i tittelsekvensen. Hun går også med et mindre kors og bekjemper vampyrer med store trekors. Spike omfavner et alterkors etter at Buffy har funnet ut at han har fått igjen sjelen sin. Det ryker av huden hans, men han ser ikke ut til å bry seg og ber om å få hvile.²⁰ I *Carmilla* ser vi Laura forberede seg for å fange Carmilla på begynnelsen av sesong 1. Hun lager da et kors ut av kjøkkenredskaper, men siden hun ikke vet noe om virkelige vampyrer utenom det hun har lest, vet vi heller ikke om religiøse symboler faktisk frastøter vampyrer. Vi vet derimot at hvitløk rundt halsen ikke ser ut til å gjøre vampyren noe annet enn irritert.

²⁰ Sesong 7, episode 2

Fellestrekkene mellom de tre casene er at alle drikker blod, de er supersterke og de er levende døde. De tre utvalgte vampyrene, Spike, Edward og Carmilla har også alle tre hatt et forhold med et menneske. Spike sitt forhold kan kanskje beskrives som mer seksuelt enn romantisk, selv om han hadde romantiske følelser for Buffy. Bella og Edward har et aseksuelt forhold i den første filmen og det fokuseres kun på romantikken mellom de to. *Carmilla* er mer åpen for tolkning da det kommer til forholdet til Laura og Carmilla. Det er mange frempek til at de kommer til å ha et seksuelt forhold. De danser blant annet vals som Carmilla sier likegodt kunne vært sex før i tiden. Vi ser tydelige seksuelle antydninger mellom henne og Laura.²¹

DEN GODE OG ONDE VAMPYREN

Det virker som om alle gode vampyrer må ha en ond motpart i audiovisuelle medier siden 2000-tallet. Carmilla sin erkefiende er hennes vampyrmor og hennes lakei Will. Moren pleide å bruke Carmilla som lokkedue for å fange unge jenter. Carmilla forår moren etter at hun forelsker seg i deres neste offer, Ell. Moren finner ut av dette og forteller Ell at Carmilla er en vampyr. Moren kidnapper så Ell og begraver Carmilla i en blodfylt kiste under jorden. Carmilla klarer å rømme under 2. verdenskrig da bombene sprekker opp jorden. Hun møter snart moren sin igjen og går med på å lure jenter for henne i frykt for å bli begravet igjen. Hun prøver derimot å redde de hun kan og når Laura viser seg å være hennes neste offer går gjengen i webserien til krig mot moren. Vampyrbroren hennes, Will, er på moren sin side og er derfor en naturlig fiende til Carmilla.

Motparten til den vegetariske Cullen familien er de tre vampyrene Laurent, Victoria og James. Laurent ønsker ikke å delta i James sin jakt på Bella. James får henne tilslutt alene i et balletstudio hun danset i som liten. Motivasjonen til Bella er å dø for å spare Edward. Denne handlingen hintet hun til i anslaget. Hun har lurt Edward til å tro at hun er i sikkerhet. Han lot seg ikke lure og kom for å redde henne, men hun var allerede blitt bitt av James. Edward står ovenfor et moralsk valg. Skal han la henne bli en vampyr, som hun selv ønsker, eller skal han suge ut giften. Han velger sistnevnte, men blodet hennes er så godt at han ikke klarer å beherske seg. Like før han dreper henne klarer vampyrfaren hans å snakke han ut av transen. James blir drept ved at Alice river av han hodet og de brenner kroppen hans. Victoria er å se i sluttscenen av filmen, der hun spionerer på det lykkelige paret.

²¹ Sesong 1, episode 28.

MISE-EN-SCÈNE

Engelstad og Tønnesen skriver i boken *Film: En innføring* at alt som er foran kameraet går under betegnelsen mise-en-scène og er det som er iscenesatt.²² Dette er interessant å se på i forhold til representasjonen av vampyren. Her skal jeg beskrive litt av det som foregår foran kamera i de forskjellige casene og hvordan vampyren er fremstilt rent estetisk.

BUFFY THE VAMPIRE SLAYER

De første personene vi ser i *Buffy* er et ungt par som bryter seg inn på skolen. Jenta fremstår som bekymret og uskyldig. Hun har på seg et kort rutete skjørt, hvit skjorte og genser, og ser ut som en klassisk skolepike. Gutten har skinnjakke, oppkneppet gul skjorte og mørke bukser. Det er han som knuser vinduet og fremstår som den i kontroll. Scenen er mørk og skyggene skaper en film noir stemning. Han er den klassiske uskikkelige gutten og hun er den rake motsetningen. De hører så en lyd og stemningen er klassisk skrekfilm. Etter at gutten har sjekket at det ikke er noen der, forandrer ansiktet til jenta seg. Hun får rynkede nese og panne, gule øyne og lange, stygge tenner. Det vises klart at hun er en vampyr da hun biter gutten i nakken. Vi får senere vite at vampyren het Darla og hun er en gjengående karakter i både *Buffy* og *Angel*.

Seerens første møte med en vampyr er altså en som fremstår som redd og uskyldig for å lure byttet sitt. Deres sanne ansikt er horribelt og skrekkinngytende og de ser på mennesker som mat. Vampyrene har oftere en mørkere og mer forførende stil enn menneskene i *Buffy*.

TWILIGHT

Twilight åpner med at en kvinnelig voiceover forteller at hun har aldri tenkt noe særlig på hvordan hun skulle dø, over et sort bilde. Bildet fader til en grønn moseskog der kameraet beveger seg oppover. Utsnittet bytter til et stille bilde av et rådyr mens V. O forteller at å dø i stedet for noen hun elsker, høres ut som en god måte å dø på. Dette er et frempek på hva som kommer til å skje senere. Vi ser at rådyret drikker vann, utsnittet er halvnært. Kameraet begynner å bevege seg raskt og går over til et ukjent POV som jakter på rådyret. Bildene har et blågrønt kaldt skjær over seg. De kalde fargene er brukt under hele filmens representasjon av vampyrer, både i klær og bilde. Dette er i sterk kontrast til *Carmilla* som utelukkende foregår under et varmt taklys.

²² Kapittel 3: *Filmens uttrykk*

Voiceover er også brukt senere i *Twilight*, like før den store opptrappingen der Bella møter antagonist James. Fremstillingen er derfor ikke scenetisk hele veien og det er tydelig at filmen er fra Bellas narrativ, da det er henne vi følger. Når hun forstår at Edward er en vampyr, konfronterer hun han. Etter at han prøver å skyve henne vekk med sin «avskyelige monsterhud» som glinser og glitrer i solen, uttrykker de sin kjærlighet ovenfor hverandre. Kjærlighetserklæringen foregår mens Edward truende holder Bella inntil en stein og beskriver henne som et lam mens han er løven.

Klipperytmen er langsam og det oppstår mye dødtid der ingen gjør eller sier noe. Dette gjør at miljøet reflekterer hvor stille og ensomt Bella mener Forks er. Det er ikke før Edward og hans overnaturlige familie tar henne med inn i livet deres, at hun syntes det blir spennende. Dette vises med raskere klipp, mer kamerabevegelse og et mer rocka soundtrack. En «superspeed» effekt er ofte lagt på bildene for å fremheve at vampyrene er superraske og sterke. Effekten er mer komisk enn dramatisk da den er veldig kunstig utført.

CARMILLA

Carmilla starter med Laura som presenterer seg rett til kameraet og bryter den fjerde veggen øyeblikkelig. Serien skal gi inntrykk av at det virkelig er Laura som står bak vlogen. Det er derfor karakterene er så aktive på flere nettbaserte plattformer for å fremheve følelsen av direkte kontakt. Laura forteller om skoleprosjektet sitt og introduserer oss for romkameraten sin Betty.

Rommet er fordelt inn med to senger på hver side, pulten til Laura med pc-en/webkamera midtsentrert, kjøkkenkrok bakerst til høyre, et skap bakerst i midten og døren bakerst til venstre. Dette utsnittet er det samme gjennom hele sesong 1. Serien bruker hele rommet flittig og er flinke til å bygge opp lag med action, som oftest med Laura fremst som snakker til kameraet. Carmilla som ligger på sengen si og noen av Scooby-gjengen 2.0 som løper frem og tilbake. Internett har døpt vennegjengen til Laura Scooby-gjengen 2.0 som er en referanse til den originale Scooby-gjengen i Buffy ifølge Warner.

Til tross for det statiske utsnittet er det alltid noe som skjer foran kamera. Carmilla er fremstilt som romkameraten fra helvete. Hun har en slaskete personlighet, som aldri rydder opp etter seg, og har ingen respekt for andres gjenstander. Hun er ofte sett stjele Laura sin gule pute. Hun er også forførende og flørtende, da særlig ovenfor Laura.

KOSTYMER

Carmilla er som oftest ikledd svarte klær og materialene er ofte skinn, chiffon og jeans. Hun har et tøft, men feminint uttrykk. Knestrømper, korsett og skinshorts er noe av det som finnes i hennes garderobe. Når vi først blir introdusert med Carmilla ser vi at hun stjeler Betty sine rosa og glitrende klær og blander det med sitt eget mørke sortiment. Dette viser oss at selv om hun har en mørk klesstil, går hun gjerne med farger så lenge hun slipper å betale for det. Denne holdningen til andres eiendeler fremstiller Carmilla som en rebelsk jente uten moral. Dette er begynnelsen av karakterutviklingen som ender med at Carmilla ofrer seg for Laura og resten av skolen for å stoppe moren sin.

Familien Cullen går ikke med typiske gotiske klær som ofte er forbundet med vampyrer, men er ikledd en blanding av casual og penere klær i grå og blå toner. De er bare ikledd kalde farger som ofte er forbundet med død, men unngår svart. Edward Cullen har som regel en skjorte over t-skjorten, bruker jeans og har en grå peacoat. Karakteren Jessica Stanley presenterer Edward slik for Bella:

"THAT'S EDWARD. HE'S TOTALLY GORGEOUS, OF COURSE, BUT DON'T WASTE YOUR TIME. HE DOESN'T DATE. APPARENTLY NONE OF THE GIRLS HERE ARE GOOD-LOOKING ENOUGH FOR HIM."

Spike sin lange, sorte skinnfrakk har blitt kjennetegnet hans på lik linje med det bleike håret. Frakken tilhørte opprinnelig vampyrjegeren Nikki som han drepte i New York. Den symboliserer fortiden til Spike som en kaldblodig morder. Den er en del av hans «bad boy look», tungt inspirert av Billy Idol. Han går som oftest i sort, men frisker opp antrekket med ett fargerikt klesplagg innimellom. Etter hvert som karakteren utvikler seg blir stilen hans lysere. Dette er en metafor på at han er på vei til å gå fra å være skurk til å være med Buffy å bekjempe ondskaper. Han går oftere i fargerike gensere mot slutten av serien og dropper skinnfrakken for en kort periode. Han tar den på seg igjen etter at han har blitt forrådt av Giles, Buffys mentor. Spike sine klær symboliserer hvor lojaliteten hans ligger, hos seg selv eller hos menneskene. Han har også begge prøvd en rekke stiler gjennom årene, fra aristokrat til punk. De andre vampyrene har en rocka, gotisk og mørk stil, noe som skal reflektere deres onde natur.

Sæby skriver i avisartikkelen *Blodtørste vampyrer inntar NRK* stiller det spørsmål om hvorfor vampyren har gått fra å være stakeføde for vår menneskelige heltinne Buffy, til og selv bli helter og idoler. Pettersen svarer at trenden begynte før Buffy med boken *Interview with the Vampire* (1976) av Ann Rice. Her er vampyren representert som både helt og skurk. Pettersen sier videre at vi er fascinert av vampyrer fordi de er farlige, sexy og udødelige. Dette stemmer godt overens med hva læreren i filmen *The Moth Diaries* (2011) har å si om vampyrhistorier. Han forteller at alle sentrerer seg rundt tre ting: blod, sex og død. Dette fungerer også som et frempek over hva som skjer videre i filmen, men også hva andre audiovisuelle medier baserer seg på.

Filmen basert på Anne Rice sin første bok om vampyren Louis kom ut i 1994 og har hatt stor salgssuksess ifølge IMDb. Louis ble rekruttert til de udødes rekke av Lestat på 1700-tallet. Louis ønsket ikke å livnære seg av mennesker og ville heller drikke blod av rotter. Han var altså en av de tidligste vampyrene til å ville livnære seg av dyreblod. Noen av vampyrene i filmen har egenskapen til å lese tanker, i likhet med Edward Cullen fra *Twilight*. I sterk kontrast til *Twilight* er sollys dødelig for Rices sine vampyrer.

Pete Remington skriver i artikkelen «*You're whining again Louis*»: *Anne Rice's Vampires as Indices of the Depressive Self* at Louis sitt selvhat og følelsen av å være forbannet er tydelige tegn på å være depressiv. Louis var suicidal før han ble bitt av Lestat. Lestat kaller vampyrismen den mørke gaven, mens Louis så på det som en forbannelse i likhet med Edward fra *Twilight*. Denne typen selvforakt har vampyrer ikke tidligere vært kjent for og er begynnelsen på en ny type vampyrrepresentasjon. Skuespilleren Robert Pattinson sa i et intervju til Empire Magazine i oktober 2008 at han spilte Edward som en manisk-depressiv vampyr som hater seg selv. Vampyrene med sjel i *Buffy* har også slitt med å akseptere seg selv, mens tittelinnhaveren i *Carmilla* ikke angrer på fortiden sin. Hun måtte gjøre det hun gjorde for å overleve, men prøver å rette opp fortiden sin med å hjelpe til det hun kan nå.

KONKLUSJON OG AVSLUTNING

I denne delen skal jeg drøfte den informasjonen jeg har funnet for å komme med en konklusjon på hvordan representasjonen av vampyren har forandret seg i audiovisuelle medier siden 2000-tallet. Det jeg har funnet er at medieformen har hatt den største forandringen, i likhet med den teknologiske utviklingen. *Buffy* ble vist kun på TV og vampyrene er ment for å skremme og lage action. De er monstre, Angel og Spike er til tider unntaket, og de er den klassiske skurken i dramaet. *Twilight* snur dette helt om, og presenterer Edward som et kjærlighetsobjekt for Bella og er helten i filmen. I *Carmilla* er tittelkarakteren å regne som hovedpersonen, selv om Laura er den narrative bloggeren.

Rollen vampyren har er noe av det som har forandret seg mest siden 2000-tallet. I *Buffy* var vampyrene de typiske skremmende skurkene. I *Twilight* fikk Edward rollen som en bokstavelig talt skinnende helt. I *Carmilla* er hovedpersonen en lesbisk rebell vampyr som ikke er redd for å forsvare vennene sine.

Jeg kan enkelt summere representasjonen av vampyren i mine tre caser i denne enkle modellen:

<i>Buffy the Vampire Slayer</i>	<i>Twilight</i>	<i>Carmilla</i>
monster	kjærlighetsobjekt	idol

De fleste av vampyrene i *Buffy* blir presentert som onde monstre som tittelkarakteren trenger å utrydde for å holde menneskeheten trygg. De er demoniske og ønsker kun å drepe mennesker. I *Twilight* er de sentrale vampyrene snille og vakre, mens antagonistene er noen onde vampyrer i slutten av filmen. Edward er filmens sentrale vampyr og blir fremstilt som et kjærlighetsobjekt for Bella. I *Carmilla* derimot er det Carmilla som er den sentrale vampyren. Hun blir først fremstilt som en fare for Laura, men etter hvert ender det opp med at Carmilla redder henne og vennene deres. Det er også en kjærlighetshistorie mellom Laura og Carmilla, men dette er ikke hovedfokuset som i *Twilight*. *Carmilla* er i likhet med *Buffy* fylt av sterke, kvinnelige karakterer, noe som ikke kan sies for den upersonlige Bella i *Twilight*.

Jeg vil konkludere med at representasjonen av vampyren har forandret seg drastisk siden 2000-tallet. Dette med tanke på at vampyrens motivasjon har endret seg drastisk, men også hvor menneskeligjort vampyren har blitt. Denne oppgaven kan selvfølgelig utvides for å få et bredere perspektiv på hvordan representasjonen har forandret seg.

KILDER OG LITTERATURHENVISNINGER

Braaten, L. T. Kulset, S og Solum, O. *Introduksjon til FILM: Historie, teori og analyse*. Gyldendal Akademisk, Oslo.

Creeber, G. (Red.) *Tele-Visions: An introduction to Studying Television*. British Film Institute, London.

Gilberto, P. 1993. *Nosferatu*. A Quarterly Review, Vol.13(1), p.1(29)

Gripsrud, J. 2011. *Mediekultur, mediesamfunn*. Universetsforlaget, Oslo.

Hardwicke, C. (Regissør) 2008. *Twilight*. Summit Entertainment, USA.

IMDb. *Catherine Hardwicke*. 28.04.2015. Lokalisert på http://www.imdb.com/name/nm0362566/?ref_=tt_ov_dr

IMDb. *Interview with the Vampire: The Vampire Chronicles (1994) - Box office / business*. Lokalisert på http://www.imdb.com/title/tt0110148/business?ref_=tt_dt_bus

Jordan, N. (Regissør) 1994. *Interview with the Vampire: The Vampire Chronicles*. Geffen Pictures, USA.

Jowett, L. 2005. *Sex and the Slayer: A Gender Studies Primer for the Buffy Fan*. Google Books, Wesleyan University Press. Lokalisert på <https://books.google.no/books?id=N-yODncJIBsC>

Melton, J.G. (Red.) 1999. *The Vampire Book: The Encyclopedia of the dead*. Detroit.

Petersen, A. B. 2010. *På tværs af mediernes*. Forlaget A'jour, Aarhus.

Pettersen, A. 2003. *Vampyr! Blodsugende lik i litteratur og tradisjon*. Humanist Forlag, Oslo.

Piccoli, D. 08.10.2014. *8 Reasons Why You Should Watch 'Carmilla' Now!* Lokalisert på <http://www.afterellen.com/video/228802-8-reasons-why-you-should-watch-carmilla-now>

Schatz, T. 2009. *The Structural Influence: New Directions in Film Genre Study*. Quarterly Review of Film Studies. Vol.2, Issue 3.

Stoker, B. 1974. *Dracula: Verdens mest berømte grøsser for første gang på norsk*. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.

Sæby, I.-M. K. 28. 09. 2009. *Blodtørste vampyrer inntar NRK*. Lokalisert på <http://www.nrk.no/kultur/blodtorste-vampyrer-inntar-nrk-1.6789565>

Tumblr. 2014. *Carmilla Series*. Lokalisert på <http://carmillaseries.tumblr.com/>

Turèll, D. 1993. *Alverdens Vampyrer*. Borgen, Gylling.

Vervegirl. 2014. *Carmilla*. Lokalisert på <https://youtu.be/h4QzRfvkJZ4>

Warner, S. M. 12.02.2014. *This Week on Queer (Internet) TV: Lesbian Vampires, or 20 Reasons to Binge-Watch Carmilla*. Lokalisert på <http://outwritenewsmag.org/2014/12/12/this-week-on-queer-internet-tv-lesbian-vampires-or-20-reasons-to-binge-watch-carmilla/>

Whedon, J. (Skaper) 1997-2003. *Buffy the Vampire Slayer*. WB/UPN/Dark Horse, USA.

Whedon, J. 2006. *Welcome to the Hellmouth*. DVD-kommentar hentet fra http://en.wikiquote.org/wiki/Joss_Whedon

Whithouse, T. (Skaper) 2008-2013. *Being Human*. BBC, England.

Williamson, M og Amy-Chinn, D (Redaktører) 2005. *The Vampire Spike in Text and Fandom: Unsettling Oppositions in Buffy the Vampire Slayer*. SAGE Publications, London.

Williamson, M. 2005. *The Lure of the Vampire: Gender, Fiction and Fandom from Bram Stoker to Buffy* lokalisert på: <https://books.google.no/books?id=eZ8MX4OUu2IC&printsec=frontcover&hl=no#v=onepage&q&f=false>